

Форум Социална демокрация
Визии и опции за ЮИЕ

18

Екологична индустриална политика

Стратегически подход за социална демокрация в Германия

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

Какво означава социалната демокрация в днешния глобализиран свят?
Какво означава социална демокрация?

Все още ли интересът на гражданите към политиката е налице?
Може ли той отново да бъде събуден?

Съвместими ли са икономическата динамика и социалната справедливост?
Кои конкретни политики се оказаха осъществими? Колко успешни бяха те?

Тези и други въпроси са значими и съществени за всички региони на света. С поредицата от публикации „Форум социална демокрация – визии и опции за ЮИЕ“ Фондация Фридрих Еберт желае да допринесе за дебата по тези теми в Югоизточна Европа. Публикациите ще бъдат придружени от форум в Интернет (www.forum-social-democracy.org). Каним всички читатели да участват активно в тези дебати.

Фондация Фридрих Еберт

Бюро България
Ул. “Княз Борис I” № 97
1 000 София
България

• Текстът е публикуван също и на сръбски,
македонски, албански и български език

• Можете да намерите всички текстове на
адрес в Интернет www.fes.rs

Съдържание:

Въведение	4
Какво е екологична индустриална политика?	4
Дебати и разработка на цели и начини за постигането им в ГСДП.....	7
Комбинацията от екологична и икономическа модернизация.....	10
Нова сделка? Перспективи за социалната демокрация в конкуренция с други политически сили.	11
За автора.	14

ЕКОЛОГИЧНА ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА – СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА СОЦИАЛНА ДЕМОКРАЦИЯ В ГЕРМАНИЯ

БЕНДЖАМИН МИКФЕЛД

Ноември 2011

С концепцията за екологична индустриална политика, социалдемократите в Германия предложиха начин за съчетаване на икономика и екология, който обединява икономическите и социални интереси на една индустриализирана държава с природоопазване и устойчивост. Тази концепция е в резултат на дългогодишния ангажимент на Социал-демократическата партия с проблеми, касаещи екологията и енергийната политика.

В концепцията за екологична индустриална политика се допуска, че „зелените пазари“ имат значителен потенциал за растеж. Те ще бъдат основен източник на работни места в бъдеще и ще определят международната конкурентноспособност на дадена икономика. Социалната демокрация трябва да гарантира, че тя е политическата сила, която участва в тесен диалог с индустрията и профсъюзите, демонстрирайки по този начин нейната способност да оформи индустриалното бъдеще.

Правителството разполага с широка гама от инструменти, с които може да ускори и даде форма на екологичното реструктуриране в промишлеността. Тези инструменти разчитат най-вече на развитието на стратегически водещи пазари за екологически иновации.

Екологичната промяна трябва да бъде проведена по социално отговорен начин. Там, където бъдат загубени работни места, трябва да бъдат намирани алтернативи. Ключът към постигането на социален консенсус за екологичната промяна е справедливото разпределение на дивидентите от повишаваната се производителност на ресурсите.

Въведение

През последните няколко десетилетия природо съобразните цели добиха значителна мажоритарна подкрепа в Германия. Отминало е много от времето, когато само природозащитниците бяха отдадени на тези цели: нарастващият еко-сектор обедини екологията с икономическите интереси. През последните десетилетия, германските социалдемократи са допринесли много за това развитие. Още през 1986 те обещаха да работят за намаляване на ядрената енергия и за подпомагане на алтернативните форми на енергопроизводство.

В допълнение на това, Германската Социалдемократическа партия (ГСДП) е формулирала амбициозни цели до средата на 21-ви век:

- До 2050, енергийните нужди на Германия ще бъдат посрещнати от възобновяеми енергийни източници.
- Емисиите на CO₂ да бъдат намалени на 95 процента през 2050 в сравнение с 1990.

Тези цели се отнасят към идеята Германия да бъде най-ефикасната икономика в света по отношение на използването на енергия и суровини. С това ще се постигнат две цели – от една страна ще се намалят цените на суровините, а от друга – ще се постигнат и запазят технологичните преимущества пред международната конкуренция.

Какво е екологична индустриална политика?

Още от средата на миналото десетилетие, понятието „екологична индустриална политика“ според ГСДП означава икономическа политика, която е ориентирана към устойчивост. Тази политика бе оформена през 2006 от бившия министър на околната среда Зигмар Габриел (сега лидер на ГСДП) и тогавашния държавен секретар Матиас Махниг (сега министър на икономиката в Тюрингия).

Първите елементи на тази политика бяха осъществени в ранните дни на Червено-зелената коалиция през 1998. Те включваха реформа на еко-данъците; споразумението (първо оставено и после отново представено от настоящото консервативно правителство) за постепенно премахване на ядрената енергия, както и Законът за възобновяема енергия, който цели насърчаването на електроснабдяване от възобновяеми източници, копиран по-късно и на международно ниво. Въпреки това, „екологичната индустриална политика“ получи концептуална рамка и бе доразвита в „политическа марка“ чак в края на Червено-зелената коалиция през 2005 и при формацията на Голямата коалиция – Християндемократическият съюз (ХДС), Християнсоциален съюз (ХСС) и ГСДП, като последната бе отговорна за Федералното министерство на околната среда (BMU).

Тази концепция преднамерено съчетава две неща, считани досега за противопоставящи се: околна среда и промишленост. Екологичната индустриална политика не цели просто да поощрява продукти, шадящи околната среда: вместо това цели да се разбере, че екологичната устойчивост е важна систематична задача за в бъдеще, обхващаща всички аспекти на производството. Цялата индустриална производствена система ще стане по-ефикасна по отношение на ресурсите и по-природосъобразна.

Две важни теми в миналото доведоха до развитието на този подход. Първата бе „въпросът за околната среда“ – която, заедно с други неща, бе ускорена от конференциите за промяна в климата и Докладът Стърн през 2006 – и се превърна в един от главните политически проблеми на нашето време. Конкурирайки се с другите партии (не на последно място с все по-силната Зелена партия), ГСДП трябваше да представи специфичен демократичен отговор на този въпрос. Втората тема касае това, че значително индустриализирана и ориентирана към износ страна като Германия стои пред голямото пре-

дизвикателство да следва индустриална траектория, която да е икономически и екологично съвместима с предвидими глобални икономически развития сред други държави, като например тези от БРИК – нарастване на населението, икономически растеж, увеличаване на търсенето – както и да отчете последствията от това върху глобалното съревнование за суровини, промяната в климата и натиска върху природните ресурси.

Концепцията за природосъобразна индустриална политика бе приведена в технически и обществен дебат от Федералното министерство на околната среда под формата на два дискуссионни документа. Основните принципи бяха описани в меморандум¹ през 2006, докато във втори документ през 2008 бяха дефинирани инструментите на една екологична индустриална политика.²

Стратегически, целта на концепцията е „социално и природосъобразно ново споразумение“. След „втората индустриална революция“ на Форд, „третата индустриална революция“ е представена като съсредоточена върху подобряване на ефикасността на енергията и суровините. Целта е да се извлекат две ползи: първата, в рамките на международната конкуренция, е новите продукти и пазари да допринесат за запазването на Германия като производствена държава и да се поддържат или създават работни места; втората полза, която се предполага да спомогне за разрешаването на екологични проблеми, е да се увеличат възможностите за разпределение на приходите чрез засилване на ресурсната продуктивност. Идеята е Германия и Европа да приемат една „икономически специализирана стратегия“, базирана на тяхното технологично лидерство по отношение на природосъобразните технологии и тяхното приложение.

Концептуалната основа на екологичната индустриална политика е идеята за „водещи пазари“, развити чрез иновационни теории. Според този подход, напредъкът в международната конкуренция шо се отнася до нови технологии, ще доведе до амбициозни иновационни системи във вътрешния пазар. Това включва не само научни изследвания, но преди всичко високо квалифицирани специалисти, възискателни потребители, взаимодействащи мрежи, инфраструктура и подкрепа от държавата. Водещото търсене по инициатива на правителството може да се превърне във важен фактор в развитието на нови технологии, като например даденият тласък на слънчевата и вятърна енергия от Законът за възобновяема енергия.

Идеята, че зелените пазари имат значителен потенциал за растеж, е базирана на проучване на пазара: през 2005, глобалният зелен пазар бе оценен на 1000 милиарда евро, докато до 2020 тази сума ще бъде почти двойна. Предполага се, че делът на Германия в еко-технологиите ще нарасне от 4 процента (2005) на 16 процента (2030).

В допълнение, пазарните проучвания по сектори помогнаха за обособяване на важни бъдещи „зелени пазари“, както и на SWOT анализ (силни и слаби страни, възможности и заплахи), който бе проведен за Германия като една промишлена локация. Главно са засегнати производството на енергия и технологии за електроцентрали, технологии за енергийна ефикасност, технологии за рециклиране и третиране на отпадъци, мобилност и транспортни технологии, ВиК технологии, екологично и системно инженерство, науки за живота, нанотехнологии, екодизайн и биопластмаса/биографиниране.

За да се подсили потенциалът за растеж в тези сектори, бяха формулирани осем ръководни принципа в Меморандума за

¹. BMU (2006): Екологична индустриална политика – Меморандум за „Нова сделка“ за икономиката, околната среда и заетостта. http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/memorandum_oekol_industriepolitik_eng.pdf

². BMU (2008): Устойчива политика за иновации, растеж и заетост, http://www.ziel21.de/fileadmin/user_upload/files/EGS_topics/teachers_training/broschuere_oekol_industriepolitik_en.

екологична индустриална политика. Основните елементи са:

- Държавата трябва да вземе участие като инициатор в индустриалната политика чрез съсредоточаване върху стратегически зони и водещи пазари.
- Създаване на критерии, които да ориентират технологичното развитие по отношение на специфични цели и идеи.
- Създаване на интелигентна регулаторна рамка, която да насърчава иновациите.
- Максимизиране на потенциала за износ.
- Ускоряване въвеждането на иновативни технологии на пазара, между другото и чрез държавната политика за обществени поръчки и програми за пускане на пазара.
- Подобрене на финансирането за иновации на компаниите.
- Подкрепата за водещите технологични проекти ще се осъществява чрез осигуряване на ориентация и насърчаване на възприемането им.
- Установяване на нови структури за диалог между институциите, включително в рамките на Федералното правителство (кооперация между департаментите в един „кабинет за индустрията“).

Тези насоки бяха обособени във втори документ през 2008 и усъвършенствани с конкретни инструменти и политически предложения за Федералното правителство. И двата документа бяха предхождани от техническа база, съчетаваща научност и икономически консултации, и бяха дискутирани и в диалози, и на конференции с акционери, профсъюзи и природозащитни движения.

Целта бе да се създаде интелигентна смесица от инструменти, адаптирани към всеки един сектор, която да цели както предлагането така и търсенето. Идеята не е да

се обособят предварително индивидуални технологични решения или продукти, а да се създадат стимули, които да окуражат пазарното развитие в един непрестанен поток от „най-добри решения“. Тази смесица включва и оптимизацията на традиционни политически инструменти за околната среда, като например:

- Регулаторно законодателство (напр. снижаване на емисионните прагове за автомобилите или задължително монтиране на интелигентни измервателни системи на енергопотребление);
- Фискални мерки (напр. намаляването на вредните за околната среда субсидии, екологично диференцирани разпоредби за данъчни отписвания, въвеждане на данък върху ядреното гориво).

В допълнение, тези инструменти ще бъдат тясно свързани с други икономически и структурно политически регулаторни механизми. По този начин ще бъде постигнат определен брой конкретни цели:

- Реализация на инвестиции за околната среда (напр. чрез Зелен технически фонд за тези, които започват бизнес)
- Пускане на нови продукти на пазара (напр. заеми с преференциални лихви или гаранция за „фийлд-ин“ обезщетения за тези, които произвеждат електричество от възобновяеми източници).
- Установяване на стандарти (напр. използването на подхода „най-добър състезател“, който установява най-ефикасния продукт като стандарт, който всички доставчици трябва да достигнат в рамките на определен период, ако желаят техните продукти да получат лиценз).

Ключът към възприемането на този подход беше диалогът с важни участници, като например Федерацията на германските индустрии (BDI), но също и подновяването на дискусиите с индустриалните профсъюзи,

касаеши бъдещето на Германия като индустриална локация, както и съвместяването на „работа и околна среда“, което е важна точка на обсъждане в профсъюзите през последните десетилетия. В изявление, отнасящо се за концепцията, развита от Федералното министерство на околната среда (BMU), профсъюзът на металистите ИГ Метал одобри подхода, защото той представлява както ангажимент към промишлената база, така и едно отказване от тази икономическа политика, която беше предимно съсредоточена върху разходите за заплати като предполагаем определящ фактор за международна конкурентноспособност. Заедно с това има и призив да се обвърже по-тясно целта към екологичен прогрес заедно със социалния прогрес, особено по отношение на качеството на живот и работа.

Успехът на дадената екологична индустриална политика в областта на възобновяемите енергийни източници сам по себе си е впечатляващ и по икономически, и по екологични критерии. От 2000 до 2010 година пропорциите на възобновяемите енергийни източници в електропроизводството в Германия са нараснали от 6.4 до 17 процента. Броят работни места в този сектор е нараснал от 160 на 367 хиляди между 2004 и 2010. По оценка на Министерството на околната среда, 262 хил. работни места се дължат основно на Закона за възобновяеми енергии.

Дебати и разработка на цели и начини за постигането им в ГСДП

С концепцията за екологична индустриална политика, ГСДП продължава и дава концептуална основа на теми от предишни дискусии, които са целели да утвърдят бъдещето на Германия като индустриална нация, справяща се с екологичните предизвикателства и създаваща устойчиви работни места и по-добро качество на живот. Въпреки че не може напълно да се разчита партийните програми да бъдат водачи към специфичните политики, които даде-

на партия ще изпълнява когато е на власт, развитието на концепцията за една „екологична индустриална политика“ може да бъде разбрана на фона на предишните три програми на ГСДП, създадени след Втората световна война.

Програмата Годесберг от 1959 година определи като „противоречието на нашето време факта, че човечеството е освободило елементарната сила на атома и сега очаква в страх последствията“. Заедно с това, тя също заявява ясна гледна точка относно напредъка в освобождаването на „силите на производство“. Икономическата политическа цел бе „постоянно икономическо подобрене“. Отправната точка бе „втората икономическа революция“, предизвикана от Фордизма. В резултат на тази революция, „могат да бъдат създадени условия, които да подобрят основните стандарти на живот на ниво над всички познати от преди, елиминирайки бедността и мизерията, които все още потискат много хора“.

Още от късните седемдесет години на миналия век, проблемът с околната среда е ябълката на раздора в ГСДП. От една страна това е поради осъзнаването на „границите на растежа“ (заглавието на доклада, изготвен от Римския клуб през 1972), и екологичните вреди, произлизащи от увеличаването се масово производство и масова консумация. От друга страна бе отминало времето на след-военния модел на икономически растеж. Темповете на растеж намаляха, много региони с привърженици на социалдемократията бяха заплашени от загуби на работни места, а от 1982 година на власт бе консервативно-либерално правителство. Социалдемократите и профсъюзите бяха подложени на натиск и от двете страни. Като резултат, в ГСДП назряха интензивни дебати между „трудовете крило“ и все по-екологично ориентираната средна класа, засягащи конфликта между запазването на промишлените работни места и масова консумация от една страна, а от друга – устойчивия режим на производство.

Въпреки, че не бе възможно да се разреши този конфликт на интереси в краткосрочен или средносрочен план, интензивна дискусия в ГСДП и синдикатите през първата половина на 1980 година доведе до нови прозрения:

- Все повече нараства разбирането, че е по-евтино да се предотвратят екологичните вреди, отколкото после да се поправят. Една екологична политика, базирана на чистенето на вече случилите се замърсявания не е достатъчна: тези вреди трябва да бъдат предотвратени.
- Въпросът за качеството на живот доби важност и сред работниците. От една страна, те бяха изложени на нездравословни условия на труд, а от друга страна се увеличиха притесненията, породени от ефектите от замърсяването върху техните деца и семейства.
- Стана ясно, че опазването на околната среда – особено като се има предвид нарастващата безработица – може да създаде нови работни места.
- Други държави, като например Япония, също стигнаха до това да признаят, че опазването на околната среда е все повече технология на бъдещето, чийто износен потенциал трябва да бъде използван.

През 1984, Работната група по трудови въпроси на ГСДП (политическа клика в партията със силни връзки с профсъюзите) постигна съгласие по декларация, която заедно с други неща гласи: „заетостта и екологичната политика не трябва да бъдат третираны като в конфликт. Работниците не трябва да бъдат сблъсквани с фалшивите алтернативи на индустриалното общество или екологичната политика ... Тези, които не успеят да направят каквото могат, за да опазят околната среда днес, излагат на риск работните места утре.“

Основните искания на „трудовото крило“ в ГСДП бяха:

- Управлението на структурната промяна трябва да се възприема като задача на държавата. То трябваше да насърчава качествен растеж – с други думи, растеж в „зелените“ области и технологии – с помощта на инвестиционни програми.
- Работниците трябва да участват във взимането на решенията относно продукти и производство.
- Разходите по опазването на околната среда не трябва да бъдат предимно за сметка на работниците. Дори повече, трябва да бъдат създавани работни места, които да заместват загубени такива поради екологични причини.

През 1986, на партийната конференция на ГСДП се стигна до съгласие върху концепцията за „екологично обновление на индустриалното общество“. Освен по-прецизно насочване на съществуващите инструменти, като например праговете стойности и закона за отговорността, основното изискване бе за създаване на специален фонд „Работа и околна среда“, или с други думи независим от настоящия бюджет държавен фонд, към който да се причислява един процент от БВП и да се финансира от допълнителна такса за потребление на енергия. Този фонд ще бъде използван за насърчаване на природосъобразни мерки и инвестиции, под формата на заеми с преференциални лихви за частни компании и обществени органи. По този начин ще бъде създаден дългосрочен финансов инструмент за екологично инвестиране.

Германската профсъюзна Конфедерация (DGB) прие резолюция през 1985, озаглавена „Политика за околната среда и растеж в качеството“. Основната идея беше „ускоряване на растежа на качество“ чрез засилване на опазването на природата, което да стане чрез екстензивна инвестиционна програма в енергетиката, транспорта, жилищно и градско развитие, образование и здравеопазване, услуги, изследвания и технология, както и разбира се в опазване на околната среда.

Програмата Берлин на ГСДП от 1989, развита през осемдесетте години на миналия век и съгласувана няколко дни след падането на Берлинската стена, бе на свой ред силно повлияна от социалните и природозащитни движения през седемдесетте и осемдесетте. В голям контраст с предшественика си, тя отдава съществено значение на растежа (въпреки, че това бе ябълката на раздора в рамките на партията), и избра „политика на селективен растеж“:

Не всеки растеж е прогрес. Растежът е необходим под такъв вид, който запазва базата от природни ресурси, подобрява качеството на живот и работа, намалява зависимостта и насърчава свобода на волята, предпазва живота и здравето, осигурява мир, увеличава възможностите и бъдещите перспективи за всички и подкрепя творчеството и инициативността. От друга страна това, което застрашава базата от природни ресурси, влошава качеството на живот и смалва бъдещите перспективи пред хората, трябва да бъде ограничено или отстранено.

Основната идея беше „природосъобразна реорганизация на индустриалното общество“. Въпреки, че в текста става дума за „ориентирана към бъдещето структурна политика“, концепцията за „индустриална политика“ не се появява.

„Прогрес ‘90“ – политически доклад, създаден по същото време като Програмата Берлин – влезе в повече подробности и бе предназначен да подготви почвата, преди да се поеме управлението след общите избори през 1990 (където в случая ГСДП бе победена). Дори по това време, като основни предизвикателства бяха определени промените в климата и заплахата към биоразнообразието на Земята, както и замърсяването на въздуха и водата, отпадъците и умиращите гори (Валдшербен). „Природосъобразната реорганизация на индустриалното общество“ трябваше да бъде постигната по същество чрез три набора от инструменти. Първият беше по-високо

таксуване на енергопотреблението с цел да се ускорят иновациите и да се намали консумацията с помощта на ценови сигнали. Последвалите приходи щяха да бъдат ползвани за увеличаване на нетните приходи на работниците и потребителите. Вторият инструмент бе по-стриктно законодателство за околната среда (забрани, прагови норми, скоростни ограничения). Последният инструмент предвиждаше, че програмата „Работа и околна среда“ която трябваше да бъде финансирана чрез налози за опазване на околната среда и чрез стимулиране на обществени и частни инвестиции, трябваше да служи за енергоспестяване, обществен транспорт и жилищно строителство.

Настоящата *Програма Хамбург* от 2007 също подхваща темата за природосъобразна индустриална политика. Тя свързва ангажимента на Програмата Годесберг към технология и индустрия с концепцията за качествен растеж на Програмата Берлин. Главната идея е, че „големите социални и екологични предизвикателства“, с които човечеството се сблъсква, не могат да бъдат посрещнати с глобален призив за строги икономии и намаляване на растежа, а само чрез изцяло нови технологии и поведение. Решаващата роля на индустрията е подчертана, както и основната стратегическа роля на държавата по отношение на създаване на бъдещи зони на растеж и водещи пазари: „Индустрията все още е от решаващо значение за германската икономика. Стратегическата индустриална политика залага на водещото място по отношение на качеството на нашите бизнес райони. Тя подсилва индустриалните центрове и регионалните икономически компетенции. Стратегическата индустриална политика трябва да бъде екологична индустриална политика. Екологичните пазарни стимули са задвижващи сили на качествения растеж. Имаме шанса да създадем решения за проблеми, които да се ползват навсякъде по света. За да създаваме нови продукти и работни места, ние искаме политика, която тясно да свързва научни изследвания, инженерство на продукти и предприемачески инвестиции.“³

³ Програма Хамбург Hamburg: Основни насоки за Германската социална демократическа партия, p.25f, http://www.spd.de/linkableblob/5056/data/hamburger_programm_englisch.pdf

Комбинацията от екологична и икономическа модернизация

Подходът на екологичната индустриална политика събира заедно две теми на дебат в сферите на науката и политиката, свързани със Социалдемократическата партия в последните десетилетия.

Първата тема на дебат засяга „модернизацията на индустриалното общество“, което обхваща определен брой подходи:

- Концепция за (продължителна) модернизация, според която основните институции на една социална пазарна икономика имат структурната възможност да се адаптират към нови условия по еволюционен начин.
- Иновационни теории, които възлагат на технологичните иновации важна роля в икономическото развитие в дългосрочен план.
- Регионални икономически и структурни подходи, които бяха разработени предимно през 1980-те и 90-те по региони – като например Рур – характерни с големи структурни размествания.
- Кейнсиански идеи, които гледаха да свържат икономическите и структурни политически цели с програми за „инвестиране в бъдещето“.

Управляваният от ГСДП Северен Рейн Вестфалия е натрупал ценен опит в управлението на структурни промени още през 1960-те.⁴ Тази политика започна по времето на упадък на тежката промишленост в региона Рур (въглища и стомана) със създаването на нова инфраструктура (напр. колежи и университети). В последствие бяха добавени и инвестиции за изследвания и развитие, като също така се достигна, чрез ориентирана към диалог регионална структурна политика, до

концентрираше се върху „стратегическото“ развитие на бизнес-съсловията и водещите пазари политика. Новият силен сектор на зелените технологии в Северен Рейн Вестфалия има своите корен както в модернизацията на „стари“ индустрии (напр. компании от индустриалния сектор на въглищата и стоманата имаха възможността да разгърнат техните възможности в технологичното опазване на околната среда), така и в иновативни нови бизнеси и стартираши фирми.

Втората тема на дебат, касаеше предимно околната среда, беше силно повлияна от дискусиите за границите на растеж, основавайки се на доклада на Римския клуб (1972) и на доклада за устойчиво развитие на Комисията Брунтланд (1987). Заедно към тези със социалдемократическа принадлежност, двама участника са тези, които не са социалдемократи, но символизират поспециално тези дискусии, като решително са оформили социал-демократическия дебат дори извън пределите на Германия:

- Бившият директор на Вуперталския институт за климата, околната среда и енергията и член на парламента от ГСДП – Ернст-Улрих фон Вайцекер – като (съ)автор на „новият доклад за Римския клуб“, имаше принос за формулирането на формулата „Фактор четири“ („удвояване на богатството, намаляване наполовина използването на ресурси“).⁵

Основната идея на този доклад е технологичната възможност за четворно увеличаване на ресурсната продуктивност, илюстрирана с много практически примери.

- Възможността за преминаване към потребление на слънчева енергия дължи популярността си не на последно място на приноса на Херман Шеер (политик от ГСДП, починал през 2010), който бе от първите застъпници⁶ за преминаване към възобно-

⁴ Ролф Г. Хайнце, Йозеф Хилберт и др. (1996): *Strukturpolitik zwischen Tradition und Innovation. Nordrhein-Westfalen im Wandel* (Opladen).

⁵ Ернст-Улрих фон Вайцекер и др. (1995): *Faktor Vier: Doppelter Wohlstand – halbiertes Naturverbrauch. Der neue Bericht an den Club of Rome*, Мюнхен.

⁶ вж. Херман Шеер (1993): *Sonnen-Strategie. Politik ohne Alter-native*, Мюнхен

вяхи енергийни източници, често отличаван за тази си дейност, като например с „Отличие за правилен начин на живот“ през 1999, също познато и като „алтернативната Нобелова награда“.

При всичкото напрежение между тези два подхода по някои въпроси, те все пак са обединени по отношение на тяхната оптимистична ориентация, че новите технологии, продукти и пазари ще отговорят на природосъобразното предизвикателство. Тези подходи значително се отличават от други, които разчитат на отказ от консуматорството, аскетичен начин на живот и икономика от ниши, пропагандирани от Зелените и движението. Изследователската дейност, науката и промишлеността не са били считани като пречка за екологичната модернизация, а като партньори, които трябва да бъдат спечелени за каузата. Докато някои Европейски социалдемократи през 1990-те виждаха сектора на услугите като икономическото бъдеще, ГСДП (или регионалните и федерални правителства, водени от тях) не се бяха отказали от стратегическата ориентация към индустрията.

Въпреки, че е налице общоприет консенсус в ГСДП за целите и инструментите на екологичната индустриална политика, остават определен брой нерешени въпроси. В близко бъдеще ще трябва да има дебат по темата за „социална и екологична Нова сделка“.

Главният въпрос тук е:

- Достатъчно ли е да се „озелени“ съществуващият капитализъм, или ще има нужда от по-задълбочени реформи?⁷

Другите въпроси са:

- Какви перспективи съществуват за по-нататъшен растеж в най-развитите икономики, изправени пред нарастващия глобален глад за търсене на ресурси?

- Дали целите (екологични и други) и иновациите са постижими в рамките на финансов капитализъм, доминиран от основния стремеж към краткосрочна възвръщаемост?
- Дали мошата на големите енергийни производители трябва да бъде намалена наред с други неща, докато се стимулират малки енергийни производители, едно завръщане към обществените ползи и държавна (съ-) собственост на енергийните мрежи?
- Дали екологичната индустриална политика е просто продължение на политиката на висок износ и излишък по текущата сметка чрез „зелени“ способности? Дали стремежът към устойчив растеж в бъдеще – допълваш екологичната индустриална политика – трябва да разчита повече на подсилването на висококачествени социални и обществени услуги?
- И какво означава всичко това по отношение на споделяне на разходите за реорганизация на околната среда в обществото, социалното разпределение и правителствената данъчна и финансова политика?

Нова сделка? Перспективи за социалната демокрация в конкуренция с други политически сили.

Както и да бъде отговорено на тези въпроси, подходът с екологичната индустриална политика отваря важна политическа и стратегическа тема за социалната демокрация. „Зелените въпроси“ ще бъдат едни от основните грижи на нашите общества в бъдеще. Нито една политическа партия няма да бъде в състояние да задържи властта за по-дълго или да влиза в стабилни политически съюзи, ако не взема под внимание отговорността към околната среда. Интеграцията

⁷ За анкета върху различни концепции, вж. Франк Адлер и Улрих Шахтшнайдер (2010): *Зелена Нова сделка, Suffizienz oder Ukosozialismus? Konzepte für gesellschaftliche Wege aus der Ukokrise*, Мюнхен.

на икономиката и околната среда е горешо оспорвана политическа тема.

В международен план, „Зелената нова сделка“ се дискутира като ключов проект за в бъдеще.⁸ От социално демократическа перспектива, това понятие върви заедно с присъщи за него проблеми, тъй като характеризира като „зелен“ един обширен дизайн за бъдещето – където не става дума за екология само в природата – и по този начин се предлага сближаване с различните „зелени партии“.

В обществени проучвания в Германия, Зелените понастоящем печелят значително над 20 процента. В някои социални среди „зеленият въпрос“ е това, което определя идентичен начин на живот. И все пак, един адекватен отклик към него зависи от социалния консенсус, който съчетава „зеленото“ със „социалния въпрос“ и с въпросите на бъдещите форми на производство, създаване на ценности и работа.

Съвременните „милосърдни“ консервативни партии също обръщат внимание на въпроса за околната среда и на схващането за качество на живот. В Германия, в отговор на обществения натиск, именно консервативно правителство даде тласък на екологичния енергиен преход и на постепенното премахване на ядрената енергия. Президентът на Франция Никола Саркози създаде комисия, водена от прогресивни икономисти, за да създаде алтернативен начин за измерване на благосъстоянието (освен чрез БВП).⁹ Две различни тенденции могат да се наблюдават от дясно-центристката страна. Едната е стратегията за една ориентация към глобални пазари за природосъобразни технологии. Сега не само доставчици в нишата на екологията, но и „глобалните играчи“ признават зелените пазари.

Този екологичен подход към световните пазари цели да отвори експортните пазари, без това да промени функционирането на

глобалния капитализъм. Другата (еко) консервативна тенденция е тъй нареченото „съкращаване“. Консерватори като например германският интелектуалец и политически съветник Майнхард Мигел призовават за нов модел на благоденствие, който тегли чертата под „илюзията за растеж“.¹⁰ Отправната точка тук е допускането, базирано на взети предвид демографски и икономически фактори, че ще трябва да приемем, че ресурсите ще бъдат все по-ограничени. Ще трябва да разделим благосъстоянието от растежа, тъй като материализмът и щастието не са синоними.

Консервативният призив за „умереност“ би „замразил“ съществуващата социална неравнопоставеност, като дори може и да я влоши. Според Мигел, трудът трябва да поевтинее, а използването на ресурси от своя страна да поскъпне, така че цените да отразяват „реалния недостиг“. И тъй като един по-нисък стандарт на материалното благосъстояние би се базирал на повече заетост в сферата на услугите, те трябва да бъдат предоставяни срещу „скромни възнаграждения“. Нито един вариант не включва социално-екологичен проект, който да постави интересите на масовото работещо население на централно място.

Индикаторите сочат, че „зелените пазари“ ще бъдат основният двигател на икономическото развитие през следващите десетилетия. Глобалната гонитба за пускане на акции на този пазар вече е в пълен ход. Както и друг път се е случвало, политическите конфликти ще бъдат за това, чии интереси са взети предвид в една „зелена Нова сделка“ и какви социални и политически съюзи ще се появят. От гледна точка на социалдемократите, целта трябва да бъде една „червено-зелена Нова сделка“.

В резултат на това, следните ръководни принципи са от централно значение:

⁸ вж. още: www.greennewdealgroup.org.

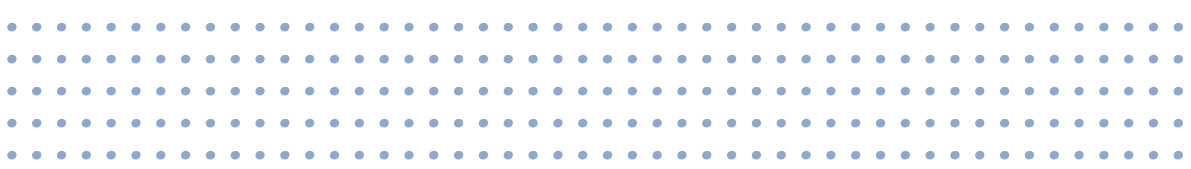
⁹ Джоузеф Е. Стиглиц, Оморто Шен и Жан-Пол Фитуси (2010): *Погрешно измервайки нашия живот*. Ню Йорк.

¹⁰ Майнхард Мигел (2010): *Исход. Wohlstand ohne Wachstum*, Берлин.

- Социалната демокрация е най-важната политическа сила, която се застъпва за здрава основа на индустрията и промишлените услуги. Материалното реструктуриране на промишленото производство ще бъде възможно само с помощта на иновативни изследвания, инженерство и добре обучени работници. „Зелените пазари“ притежават значителен потенциал за растеж и създаване на работни места.
- Синдикатите и държавата са необходими, за да се създаде стратегическа политика и партньорство с индустрията за тези пазари. Примерът с германския Закон за възобновяемите енергии показва, че е възможна една интелигентна стратегическа индустриална политика. Социалдемократите трябва да бъдат в постоянен диалог с промишлеността и профсъюзите и по този начин, като политическа сила, да развият „компетентност за индустриална организация“.
- Екологичният преход трябва да бъде постигнат по социално приемлив начин. Там, където работни места бъдат закрити, трябва да бъдат създавани алтернативи. Така и разходите - като например за подобряване на енергийната ефикасност на сградите – не трябва да бъдат поети само от наемателите. Така и тук, едно справедливо разпределение на приходите – както и на дивидентите от увеличаването на енергийната ефективност – е важно условие за социален консенсус по отношение на екологичното реструктуриране. Повишаването на ресурсната производителност по-специално трябва да се разбира като средство за съчетаване на международната конкурентноспособност и високо ниво на доходите.
- Въпросът за околната среда е едно международно предизвикателство. Промените в климата могат да бъдат адресирани само в световен мащаб: същото се отнася и за потенциалните конфликти за ограничени природни ресурси. На фона на това, комбинацията от „екологична индустриална политика“ и глобална социална регулация може да се превърне в отличителния белег на международната социална демокрация.
- Социалната демокрация не е само за поучения, себеотрицание и аскетизъм; не е и за едностранно поддържане на здравословен и устойчив начин на живот за горната и средната класа. Целта на екологичната индустриална политика е да даде възможност на всички прослойки на обществото да се насладят на един добър живот. Тя търси един социален съюз, базиран на разбирането, че работниците са важен фактор в екологичната модернизация.

За автора

Бенджамин Микфелд, Социолог, член на изпълнителния комитет на ГСДП от 1995 до 2003, началник на Отдел политика към Вили-Брант-Хаус (партийната централа) до февруари 2011.

Издател

Фондация Фридрих-Еберт

Департамент централна и източна Европа
Хирошимаштрассе 28 | 10785 Берлин, Германия

Отговорник:

Д-р Ернст Хилебранд, началник Департамент централна и източна Европа, Отдел международен диалог

<http://www.fes.de/international/moe>

За други публикации: info.moe@fes.de

До сега излезли издания на поредицата от публикации „Форум социална демокрация – визии и опции за ЮИЕ“

1.	Въздействията на ЕС върху Европейския социален модел и социалното единство Lothar Witte – Dr. Heinrich Sassenfeld
2.	Новата политическа икономия в европейската държава на благоденствието Patrick Diamond
3.	Европейски икономически и социален модел - географска карта на различните интереси Marius Busemeyer, Christian Kellermann, Alexander Petring, Andrej Stuchlik
4.	Социалдемократическа програма след разширяването на Европейския съюз Christoph Zöpel
5.	Унгарските вълнения – симптом на централноевропейската криза на присъединяването Michael Ehrke
6.	Социалната справедливост за 21 век група автори
7.	По пътя на преразгледания европейски модел Anthony Giddens
8.	Европа на регионите група автори
9.	Между стари рецепти и нови предизвикателства: Европейската левица трябва да се преориентира Ernst Hilebrand
10.	Печелившите от новия Европейски Договор Jo Leinen
11.	Гъвкава сигурност на трудовите пазари на Европа – тънката линия между гъвкавост и социална сигурност Inge Kaufmann, Alexander Schwann
12.	Финансовата криза и реакциите – какво се случи досега. Пет подхода в търсенето на изход Eric Helleiner
13.	От финансова криза до повратна точка Как “събпрайм кризата” в САЩ се превърна в световна и е на път да промени глобалната икономика Jacques Sapir
14.	Глобалната криза в европейската периферия Поглед от Централна и Източна Европа група автори
15.	Отдалечават ли се един от друг Европейският съюз и Балканите Björn Kühne
16.	Зората на новата ера За необходимостта от изграждане на социална демокрация в Европа Ерхард Еплер
17.	Социалдемократия и профсъюзи в Централна и Източна Европа Слаби връзки и скрити прилики Волфганг Шрьодер и Виктория Калас

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**